बर्हिर्मूलैः प्राङुत्क्रम्य ॥४६॥ अग्नीत्स्रुवं प्रतप्य अप उपस्पृश्य ततोऽग्निदेशात्प्राङुत्क्रम्य प्राच्यां गत्वा वेदाग्रैः अग्रे प्रतिपत्तिविधानाद्वेदात्पृथक्कृतैः अन्तरतो मुखप्रदेशे[1] स्रुवं प्राक्संमार्ष्टि वेदाग्रैर्मूलादारभ्याग्रपर्यन्तमुपरिप्रदेशे प्राञ्चं संमार्ष्टि मार्जनेन तत्संलग्नं रजः पातयतीत्यर्थः · तत एव स्रुवं बर्हिर्बुध्नप्रदेशे वेदस्य मूलैर्विपर्यस्य संमार्ष्टि[2] देशभेदात्पुनरप्यनेनैव मन्त्रेण प्रत्यक् अग्रादारभ्य बुध्नपर्यन्तम् · देशभेदाच्च मन्त्रावृत्तिः । प्राङुत्क्रमणं संमार्गमात्रे न प्रतपने · प्रतपनं तु पश्चात्स्वस्थानमागत्यैव कार्यम् · अतः पूर्ववदित्यनेन प्रत्युष्टं निष्टप्तमिति वेति (२.३.११.) वैकल्पिको मन्त्रो [ऽति]दिश्यते ।

प्रतप्य-प्रतप्य प्रयच्छति ॥४७॥ यस्य-यस्य स्रुवादेः संमार्गो विहितो विधास्यते तस्य-तस्य संमार्गानन्तरं तत्तत्प्रतप्य-प्रतप्याध्वर्यवे प्रयच्छति समर्पयति · ततश्च स्रुवस्य पूर्वं प्रतपनम् ततः प्राङुत्क्रम्य यथोक्तः संमार्गः पुनः प्रत्यागत्य प्रतपनम् उदकस्पर्शः समर्पणमिति क्रमः । अप्रैषपक्षे अध्वर्योः प्रतपनपक्षे चार्थादग्नीधे समर्पणम् ।

अनिशितेति (१.२१.) स्रुचः ॥४८॥ जुह्वाद्याः संमार्ष्टि समर्पणपर्यन्तम् ।

तूष्णीं प्राशित्रहरणꣳ शृतावदानं पात्रीं च ॥४९॥ तदनन्तरं प्राशित्रहरणम् अविशेषाद्द्वयोरपि संमार्गः एकवचनं तु जात्यपेक्षम् · ततः शृतावदानम् · ततः पात्रीम् । अविशेषोपदेशात्पुरोडाशपात्र्योरिडापात्र्याश्च क्रमेण तूष्णीं संमार्गप्रतपनसमर्पणानीति कर्कः · तदयुक्तम् · एकवचनादत्रैकैव पात्री द्वयोः पुरोडाशयोरासादनार्था भवति शाखान्तरीयसर्वसूत्रेषु आसादनोपस्तारादौ चैकस्या एव दर्शनात् · इडापात्र्यास्तु संमार्गप्रतपने कुत्रापि सूत्रे विहिते न स्तः तेन इडापात्रीषडवत्तयोः संमार्गप्रतपनकल्पनं निर्मूलमेव · अत एव पितृभूत्याचार्यैरनयोर्न संमार्गार्हतेत्युक्तम् । तूष्णीं प्रतपने चोदकस्पर्शनाभावः रक्षोदेवतमन्त्रोच्चारणाभावात् । चकारात्षडवत्तस्यापि संमार्गादि भवति प्राशित्रेडासमानन्यायात् । दर्शौ सांनाय्यपयोधर्मप्रवृत्तेः सांनाय्यस्य च स्रुवेणावदानविधानात्

---

१) अन्तरत इति खातमध्ये Mahâd. २) पुष्कराद्बहिर्दण्डे मूलैर्वेदाग्रमूलैः । अर्थात्पूर्वं वेदाग्रनिष्पत्तिः ततः प्रतपनादि Mahâd.